

झारखण्ड शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, राँची, (झारखण्ड)
Jharkhand Council Of Educational Research & Training, Ranchi (Jharkhand)

द्वितीय सावधिक परीक्षा, 2021- 2022

Second Term Examination

2021-22

Set-3

वर्ग- 11	विषय-संस्कृत	पूर्णांक- 40	समय- 1घंटा 30मिनट
Class- 11	Sub- Sanskrit	F.M-40	Time :1hr 30min

- परीक्षार्थी यथासंभव अपने शब्दों में उत्तर दें।
- इस प्रश्नपत्र में तीन खण्ड हैं-क,ख और ग और कुल प्रश्नों की संख्या 19 है।
- प्रश्न संख्या 1-7 तक अति लघु उत्तरीय प्रकार के हैं। इनमें से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 2 अंक निर्धारित है।
- प्रश्न संख्या 8-14 तक लघु उत्तरीय प्रकार के प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 3 अंक निर्धारित है।
- प्रश्न संख्या 15-19 तक दीर्घ उत्तरीय प्रकार के हैं। इनमें से किन्हीं 3 प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक निर्धारित है।

खण्ड -क

(अति लघु उत्तरीय प्रश्न)

अस्मिन् खण्डे सर्वे प्रश्नाः समानांकाः।केचन् पंचैव प्रश्नाः पूर्णवाक्येन समाधेयाः।

1. कीदृशं भोजनं श्लेषमाणं परिहासयति ?
2. अलावदीनो नाम यवनराजः कस्मै कुप्यति ?
3. भग्नोद्यमं यवनराजं दृष्ट्वा तमागत्य कौ मिलितौ?
4. लांगलिकः किं करोति ?
5. प्रस्तरखण्डान् कः दारयते ?
6. 'गान्धिनः संस्मरणम्' पाठानुसारं कस्यां कथायां सत्यत्व प्रतीतिः आसीत् ?

7. कौ गान्धिनः हृदये नित्यसन्निहितौ आस्ताम् ?

(खण्ड -ख)

सर्वे प्रश्नाः समानांकाः। केचन् पंच प्रश्नान् उत्तरत-

8. निर्देशानुसारं रूपं लिखत - (क) भू धातोः लृट् लकारे प्रथमपुरुषे बहुवचने।

(ख) गम् धातोः लङ् लकारे उत्तमपुरुषे एकवचने ।

(ग) सेव् धातोः लट् लकारे मध्यमपुरुषे द्विवचने ।

9. उचितक्रियापदैः रिक्तस्थानानि पूरयत-

(क) चतस्रः बालिकाः..... ।(नृत्यामः / नृत्यन्ति)

(ख) त्वम् कुत्र । (असि / अस्ति)

(ग) वयम् अद्य पाटलिपुत्रं ।(अगच्छाम/ गमिष्यामः)

10. उचितं विभक्तिं संयोज्य रिक्तस्थानानि पूरयत -

(क) वयम्प्रति गच्छामः ।(उद्यान)

(ख)नमः ।(इन्द्र)

(ग) ते प्रतिदिनं.....क्रीडन्ति ।(कन्दुक)

11. अधोलिखितपदेषु प्रयुक्तलकारः पुरुषः वचनं च लिखत -

पद लकार पुरुष वचन

(क) आसन्

(ख) पश्यामि

(ग) सेवते

12. अधोलिखितशब्दान् आश्रित्य वाक्यरचनां कुरुत -

(क) शीघ्रम्

(ख) कुपित्वा

(ग) निकटे

13. पर्यायपदं लिखत -

(क) देवः

(ख) सूर्यः

(ग) पुष्पम्

14. विलोमपदं लिखत -

(क) दिवा

(ख) मम

(ग) ज्ञानी

खण्ड-ग

(दीर्घ उत्तरीय प्रश्न)

सर्वे प्रश्नाः समानांकाः। केचन् त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरो लेख्यः।

15. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत -

सुखं च दुःखं च मानवजीवनस्य अवस्था द्विविधा भवति। कोऽपि मनुष्यः स्वजीवने दुःखं न इच्छति। दुःखेभ्यः आर्ताः जनाः इतस्ततः भ्रमन्ति। स्वामी विवेकानंदः कथयति-दुःखान् दूरीकर्तुम् उपायाः तु सर्वथा अस्माकं समक्षे विद्यन्ते, परं वयम् अज्ञानतावशात् तान् उपायान् न यश्यामः। जीवनस्य समस्यासु पतिता मनुष्याः ईश्वराय दोषं यच्छन्ति। ते एवम् अपि कथयन्ति यत् अस्माकम् भाग्यं रुष्टम् अस्ति। शान्तमनसा यदि चिन्तनं क्रियते तदा जायते यत् विपत्तेः समाधानं तु समक्षमेव अस्ति। मनुष्यः स्वसमाधानशक्तिं सुखी भवितुं शक्नोति।

प्रश्नाः

(क) एकपदेन उत्तरत-

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(i) मनुष्यः स्वजीवने किं न इच्छति ?

(ii) मनुष्याः कस्मै दोषं यच्छन्ति ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

2

(i) स्वामी विवेकानंदः किं कथयति ?

(ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत -

$1/2 \times 4 = 2$

(i) 'भ्रमन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'युष्माकम्' इति पदस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(iii) 'ते' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

(iv) 'आर्ताः' इति विशेषणस्य विशेष्यं किम् ?

16. भवान् राकेशः, भवतः भ्रातुः विवाहः अस्ति। अतः विवाहे सम्मिलितं भवितुं दिनत्रयस्य अवकाशार्थं स्वप्राचार्यं प्रति एकं आवेदनपत्रं लिखतु।

17. मंजूषातः संकेतान् गृहीत्वा अधोलिखितां कथां पूरयित्वा लिखत -

एकदा भगवान् बुद्धः स्वशिष्यैःसभायां ध्यानमग्नः विराजते स्म। कश्चित् बहिः स्थितः

जनः.....अवदत्- "कथं मह्यं सभायाम् उपवेशनस्य.....न प्रदीयते?" बुद्धः पुनः नेत्रे..... ध्यानमग्नः अभवत्। सः

जनः पुनः क्रोधोन्मत्तःआक्रोशत्। कश्चित् शिष्यःन्यवेदयत्- "भगवन् तस्मै प्रवेशाय कृपया

अनुमतिं....."इति। बुद्धदेवः.....उन्मील्य अवदत्- "सः अस्पृश्यः।" शिष्यः अपृच्छत्- "अस्माकम् धर्मं तु

.....नास्ति। कथं न अस्पृश्यः।" बुद्धः अवदत्- "यः क्रोधः करोति सःएव।" इति।

मंजूषा-

नेत्रे, क्रोधेन, निमील्य, भूत्वा, सह, अनुमतिः, ददातु, जातिभेदः, नम्रतया, अस्पृश्यः

18. नाट्यसाहित्यस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत ।

19. अधोलिखितानां ग्रन्थानां लेखकानां नामानि लिखत -

(क) पुरुषपरीक्षा

(ख) किरातार्जुनीयम्

(ग) महाभारतम्

(घ) नीतिशतकम्

(ङ.) नलचम्पू
